

Bijenreservaten

In 2022 werd het Vlaams Actieplan voor Wilde Bestuivers gelanceerd. Hierin worden een reeks acties gebundeld om te trachten de negatieve populatietrends van onze wilde bestuivers te keren. Het plan voorziet onder andere in het oprichten van wildebestuiversreservaten, waaronder 10 bijenreservaten beheerd door Natuurpunt. Hoewel elk natuurgebied wel ten goede komt aan wilde bestuivers in het algemeen en bijen in het bijzonder, zijn deze bijenreservaten te beschouwen als voorbeeldgebieden voor natuurherstel en -beheer voor wilde bijen. Op basis van een puntenscore werden in elke provincie twee voor wilde bijen belangrijke reservaten aangeduid. De bijendiversiteit is er behoorlijk tot (zeer) goed gekend, en ze vertegenwoordigen de verschillende landschapstypes met hun eigen typische wilde bijen. Een van deze bijenreservaten is Bos t'Ename, een historisch boscomplex op rijkere bodem met een dankzij het natuurbeheer en -herstel hoge structuurrijkdom.

Leefgebied in Bos t'Ename

Bossen staan niet gekend als het meest soortenrijke leefgebied voor wilde bijen. Toch kunnen ze grote aantallen en heel wat soorten wilde bijen herbergen indien ze voldoende structuurrijk zijn. Dit is zeker het geval voor Bos t'Ename, waar het natuurbeheer zorgt voor een hoge structuurrijkdom. Hiertoe behoren de open bosplekken en middelhoutbeheer, wastines, beschut gelegen bloemrijk hooiland en mantel-zoomvegetaties. Deze bieden een goede combinatie van zowel bovengrondse als ondergrondse nestgelegenheid en bloeiende vegetatie.

Zo bieden goed ontwikkelde wastines en geleidelijke "rafelige" overgangen tussen grasland en bos een grote diversiteit aan zonbeschenen structuren voor bovengronds nestelende bijen. Specifiek gaat het om dode merghoudende stengels van planten als bramen, toortsen, distels of kaardebol, en dood staand of deels liggend hout met vraatgangen en vermolmden delen. Ondergrondse nestgelegenheid wordt gevormd door droge niet of weinig begroeide bodem in schrale graslandjes, langs paden, bosranden en open plekken, maar ook steilere taluds en steilkantjes op hellingen, langs paden en wortelkluiten van omgevallen bomen. Deze dienen zoveel mogelijk zonbeschenen te zijn. Indien beschaduwde worden ze wel nog gebruikt door enkele bijensoorten die zeer vroeg op het jaar vliegen vooraleer het bladerdak gesloten is. Een speciale vermelding verdient de oude leemgroeve waar onverweerde leembodems en zelfs -wanden aanwezig zijn. Hiervan worden er door gericht beheer heel wat voldoende open en zonnig gehouden. Ze vormen hierdoor een topsituatie voor tientallen soorten nestelende bijen.

Het bloemenaanbod wordt geleverd door de bloeiende bomen en struiken in de bosranden, hakhoutplekken en wastines, bloeiende voorjaarsflora in de oude bossen, en bloeiende grasland- en ruigtekruiden in de graslanden, zomen en wastines. Naarmate deze beter ontwikkeld zijn, met name met een minder voedselrijke vegetatie en meer typische plantensoorten, is er een grotere diversiteit aan bloeiende planten beschikbaar voor wilde bijen. Een gefaseerd maaibeheer in de goed ontwikkelde bloemrijke graslanden komt continuïteit van het bloemenaanbod ten goede. Tenslotte worden sinds kort ook 3 flora-akkers beheerd. Dergelijke vegetaties kunnen erg waardevol zijn voor wilde bijen (Webref1).

Wilde bijen in Bos t'Ename

In Bos t'Ename werd een biodiversiteitsaudit uitgevoerd waarvoor tijdens een uitgebreide inventarisatie zoveel mogelijk soortgroepen werden geïnventariseerd (Webref2), inclusief wilde bijen. Eind 2023 werden in Bos t'Ename reeds 129 bevestigde soorten wilde bijen aangetroffen. De volledige soortenlijst kan je terugvinden op waarnemingen.be (Webref3).

Van bovengronds nestelende bijen werden 29 soorten waargenomen. De meest bijzondere soorten zijn de koekoeksbijen Rosse kegelbij, Kielstaartkegelbij en Witgevlakte tubebij, en de Lapse behangersbij. Deze leeft op open plekken in beboste omgeving waar ze blaadjes van Gewoon wilgenroosje knipt om haar nestje te bekleden. Ook voedsel zoeken doet ze bij voorkeur op Gewoon wilgenroosje maar ook wel andere bloeiende planten als rolklaver, braam of jacobskruiskruid. Andere zeldzamere soorten van beboste omgeving zijn de ondergronds nestelende Grote bandgroefbij, Valse rozenzandbij en Berijpte geurgroefbij, en de Boomkoekoekshommel. Deze zelden aangetroffen koekoekshommel neemt nesten over van de Boomhommel. Samen met de Weidehommel en de Vierkleurige koekoekshommel zijn het de meest typische hommelse soorten in bebost gebied.

Er werden ook heel wat bijen waargenomen die afhangen van warme bloemrijke graslandjes en zomen, met als meest interessante soorten de Roodbruine groefbij, Schermbloemzandbij, Wikkebij en Texelse zandbij. Tenslotte werden ook heel wat zelden waargenomen koekoeksbijen aangetroffen, zoals de Stomptandwespbij, Tweekleurige wespbij en Langsprietdwergwespbij. Deze worden doorgaans aangetroffen op of rond de betere nestlocaties voor wilde bijen. In Bos t'Ename werden ze niet verwonderlijk vooral gevonden op de open plekken in de voormalige leemgroeve. Dit geldt ook voor de Borstelgroefbij, die typisch nestelt in lemige steilwandjes.

Webreferenties

Webref1. <https://www.natuurpunt.be/publicatie/bijen-akkerranden-vlaams-brabant>

Webref2. <https://www.natuurpunt.be/publicatie/een-biodiversiteitsaudit-voor-het-bos-t%E2%80%99ename>

Webref3. <https://waarnemingen.be/locations/108154/species/>

Foto's

Lapse behangersbij tijdens bloembezoek op haar favoriete plant, het Gewoon wilgenroosje. © Kurt Geeraerts

Wastine in Bos t'Ename. De zeer geleidelijke overgangen tussen kortgegraasde bloemrijke delen, struwelen en bosranden bieden zowel veel neststructuren als bloemenaanbod voor wilde bijen en andere bestuivers. © Guido Tack